

# Inleiding tot het privaatrecht

Samenvatting



uickprinter  
Koningstraat 13  
2000 Antwerpen  
[www.quickprinter.be](http://www.quickprinter.be)

Online samenvattingen kopen via

[www.quickprintershop.be](http://www.quickprintershop.be)

Like us on Facebook!



[www.facebook.com/quickprintershop](http://www.facebook.com/quickprintershop)

## INLEIDING TOT HET PRIVAATRECHT: SAMENVATTING

### INHOUDSTAFEL

|  |           |
|--|-----------|
| <b>Deel I: Situering van het privaatrecht</b>                        | <b>2</b>  |
| Hoofdstuk 1: Publiekrecht vs. privaatrecht                           | 2         |
| Hoofdstuk 2: Gemeen privaatrecht vs. bijzonder privaatrecht          | 2         |
| Hoofdstuk 3: Rechtsbronnen burgerlijk recht                          | 3         |
| Hoofdstuk 4: Indeling van burgerlijk recht                           | 3         |
| Hoofdstuk 5: Kenmerken van burgerlijk recht                          | 4         |
| <b>Deel II: Basisconcepten en -beginselen</b>                        | <b>5</b>  |
| Hoofdstuk 1: Het rechtssubject / de persoon en de vermogensleer      | 5         |
| Hoofdstuk 2: Subjectieve rechten                                     | 12        |
| Hoofdstuk 3: De rechtshandeling                                      | 15        |
| <b>Deel III: Vermogensrechten</b>                                    | <b>33</b> |
| Hoofdstuk 1: Vermogensrechtelijke verbintenis                        | 33        |
| Hoofdstuk 2: Zakelijke rechten en onderscheid der goederen           | 53        |
| <b>Deel IV: Uitoefening en sanctionering van subjectieve rechten</b> | <b>59</b> |
| Hoofdstuk 1: Rechtsmisbruik  | 59        |
| Hoofdstuk 2: Sancties in het privaatrecht                            | 60        |
| <b>Deel V: Tenietgaan en overgang van subjectieve rechten</b>        | <b>64</b> |
| Hoofdstuk 1: Overgang van subjectieve rechten                        | 64        |

## DEEL I: SITUERING VAN HET PRIVAATRECHT

### HOOFDSTUK 1: PUBLIEKRECHT VS. PRIVAATRECHT

- Onderscheid tussen publiek- en privaatrecht = *summa divisio*
- Het publiekrecht regelt:
  - Het staatsgezag
  - Het handelen van de overheid
    - Werking van de overheid
    - Onderlinge verhoudingen tussen overheidsorganen
    - Verhoudingen tussen overheidsorganen en de burger→ het algemeen belang
- Het privaatrecht regelt:
  - De (private) verhoudingen tussen burgers onderling
  - Uitzonderlijk de verhoudingen tussen burger en overheid, enkel indien overheid geen staatsgezag uitoefent en optreedt als privaat persoon (verzekeringsovereenkomst afgesloten door de overheid).→ de private belangen

### HOOFDSTUK 2: GEMEEN PRIVAATRECHT VS. BIJZONDER PRIVAATRECHT

- Burgerlijk recht = geheel van rechtsregels dat de onderlinge verhoudingen tussen private personen *in het algemeen* regelt.  
= een onderverdeling van het privaatrecht
- Het burgerlijk recht = het **gemeen** privaatrecht
  - ‘Gemeen’ = van toepassing tenzij er een bijzonder regime van toepassing is
- Gemeenschappelijke basis of onderbouw van het privaatrecht
- Drie **bijzondere** regimes in het privaatrecht:
  1. Handelsrecht
    - Bijzonder privaatrecht van toepassing op handelaars en daden van koophandel
    - Bv.: verzekeringsrecht, vennootschapsrecht
  2. Sociaal recht
    - Arbeidsrecht: regels m.b.t. verhoudingen tussen (privé)werkgevers en werknemers
    - Bv.: ontslag, loon
    - Sociale zekerheidsrecht: uitkeringen en de financiering daarvan (= gemengde rechtstak → ook publiekrechtelijke component)
    - Bv.: werkloosheid, pensioen
  3. Economisch recht (consumentenrecht)
    - Regelt de economische verhoudingen op de markt (ook gemengde rechtstak)
    - Bv.: consumentenrecht
- Ook het gerechtelijk privaatrecht is privaatrecht  
= het procesrecht in burgerlijke zaken, met publiekrechtelijke component

## DEEL IV: UITOEFENING EN SANCTIONERING VAN SUBJECTIEVE RECHTEN

### HOOFDSTUK 1: RECHTSMISBRUIK

#### AFDELING 1. BEGRIP EN CRITERIA

---

- Uitoefening van subjectief recht op een wijze die kennelijk of manifest de grenzen van de normale uitoefening door een normaal vooruitziend en zorgvuldig persoon te buiten gaat
- Kennelijk / manifest = marginale toetsing door rechter
- Geldt voor alle subjectieve rechten
- Bijzondere criteria (niet limitatief):
  - Oogmerk om te schaden
    - Bv.: eigenaar plaatst afsluiting van 16 meter, voorzien van metalen piketten van 3 meter hoog met doel om opstijgen van luchtballonnen op naburige terrein te verhinderen
  - Titularis van het recht heeft keuze tussen meerdere wijzen om zijn recht uit te oefenen die hem een identiek voordeel opleveren en hij kiest uitoefeningswijze die het meest schadelijk is voor een ander
    - Bv.: eigenaar van l'Innovation in Brussel had lichtreclame laten aanbrengen op muur van zijn winkel. Dit was zichtbaar langs 3 verschillende kanten. In dezelfde straat was zijn concurrent gevestigd, die eveneens lichtreclame liet aanbrengen, maar op zodanige wijze dat de lichtreclame van l'Innovation voortaan langs één kant niet meer zichtbaar was. HvC → rechtsmisbruik in hoofde van concurrent
  - Nadeel aan een ander staat buiten verhouding met voordeel dat titularis haalt uit uitoefening van zijn recht
    - Bv.: persoon bouwt te goeder trouw enkele centimeters over grenslijn van zijn perceel grond. De vordering tot afbraak ingesteld door zijn buurman kan rechtsmisbruik zijn

#### AFDELING 2. GRONDSLAG

---

- Rechtsmisbruik = toepassing van art. 1382 BW
  - Iemand die zijn subjectief recht misbruikt: fout
- Misbruik van contractuele rechten wordt gesanctioneerd o.b.v. matigende werking van de goede trouw (art. 1134, lid 3 BW)
- Ook figuur van rechtsmisbruik inmiddels overgenomen in contractuele aangelegenheden

#### AFDELING 3. SANCTIE

---

- Herstel Van schade in natura of bij equivalent
  - Herstel in natura: recht matigen tot normale rechtsuitoefening
  - Er kan ook gematigd worden tot 0

## HOOFDSTUK 2: SANCTIES IN HET PRIVAATRECHT

### AFDELING 1. PROBLEMEN MET TOTSTANDKOMING VAN RECHTSHANDELING

---

- Problemen bij totstandkoming rechtshandeling gesanctioneerd met nietigheid
  - Met nuances en beperkingen (soms matiging i.p.v. nietigheid of loutere schadevergoeding)
- Al dan niet bijkomende schadevergoeding o.g.v. een *culpa in contrahendo* (art. 1382 BW)

### AFDELING 2. PROBLEMEN MET UITVOERING VAN SUBJECTIEVE RECHTEN

---

- Niet-nakoming van subjectieve rechten kan worden gesanctioneerd met dwanguitvoering
  - In natura
  - Bij equivalent
- Soms leidt niet-nakoming tot ontbinding van rechtshandeling waaruit verbintenis volgt
- Ook kan verbintenis worden geschorst

#### A. Dwanguitvoering

- Om tot dwanguitvoering over te gaan, gelden volgende vereisten:

##### a. Ingebrekestelling

- In gebreke worden gesteld of aangemaand tot uitvoering van zijn plichten
- Algemeen rechtsbeginsel
- Niet nodig als prestatie onmogelijk of zinloos is
  - Onrechtmatige daad
  - Schending van contractuele verbintenis om iets niet te doen (non facere)
  - Schending van contractuele verbintenis om prestatie binnen bepaalde tijd te verrichten
- Eén vereiste voor aanmaning: het blijkt duidelijk en ondubbelzinnig dat SE op nakoming aandringt
  - Geen bijzondere vormvereisten
- Ingebrekestelling doet o.m. nalatigheidinterest lopen, tenzij contractueel of wettelijk anders voorzien
- Indien ingebrekestelling gebeurt door:
  - Advocaat
  - Gerechtsdeurwaarder
  - Afgevaardigde van representatieve werknemersorganisatie→ kan onder strikte voorwaarde (uitdovende) verjaring stuiten
- Termijn stuiting
  - Doet termijn van 1 jaar ingaan zonder dat vordering voor vervaldag van initiële termijn kan verjaren
  - Indien door wet bepaalde verjaringstermijn minder dan 1 jaar is, dan is duur van verlenging zelfde als van verjaringstermijn
- Stuiting door dergelijke ingebrekestelling kan slechts 1x worden toegepast

##### b. Verbod op eigenrichting: uitvoerbare titel en overheidstussenkomst

- Particulieren mogen niet recht in eigen hand nemen
- Rechtsstaat: overheid handhaaft rechtsorde
- Daarom:
  - Dwanguitvoering vereist uitvoerbare titel
    - = akte of titel waarin afspraken van persoon zijn vastgelegd op een manier dat er geen discussie meer over kan bestaan

- Kan gaan om:
  - Vonnis / arrest
  - Notariële akte
  - Geen onderhandse akte: heeft geen uitvoerbare kracht
- Dwanguitvoering vereist beroep op overheid, door tussenkomst van gerechtsdeurwaarder

### c. *Uitvoering*

#### i. Uitvoering in natura

- = rechtstreekse uitvoering: reële executie
- Prestatie waartoe SA was gehouden
- Betaling geldsom: door tussenkomst van gerechtsdeurwaarder beslag op deel van vermogen van SA, waarna beslagen goederen worden verkocht en SE's worden betaald
- Toestemming tot rechtshandeling: vonnis van rechter zal rechtshandeling vaststellen
- Levering specifieke zaak: bevel tot afgifte van zaak
- Levering van soortzaak of nakoming verbintenis om iets te doen of niet te doen: dwanguitvoering begrensd door verbod van lijfswang
- Oplossing:
  - Rechterlijke matiging om zelf prestatie te verrichten of door derde op kosten van schuldenaar (art. 1143 en 1144 BW), tenzij verbintenissen intuitu personae
  - Dwangsom (art. 1385bis e.v. Ger.W.): onrechtstreeks dwangmiddel
    - Dwangsom staat los van eventuele schadevergoeding
    - Geen dwangsom mogelijk bij niet-betaling van geldsom
- Uitvoering in natura kan gepaard gaan met bijkomende schadevergoeding
  - Steunt op contractuele aansprakelijkheid indien het gaat om contractuele wanprestatie, dan wel op buitencontractuele aansprakelijkheid
  - Strikt samenloopverbod tussen beide aansprakelijkheden
- Uitvoering in natura = uitgangspunt voor afdwinging van privaatrechtelijke rechtsplichten
  - Geldt evengoed voor uitvoering van contractuele verbintenis
  - Ook voor (contractueel of buitencontractueel) schadeherstel
  - Voorbeelden herstel in natura:
    - Matiging
    - Herstel van goed in oorspronkelijke staat (bv. voordat schade werd toegebracht door onrechtmatige daad)

#### ii. Uitvoering bij equivalent

- Uitvoering in natura niet meer mogelijk, of
- Is zinloos geworden, of
- Zou rechtsmishandeling inbrengen
- Uitvoering gebeurt dan niet rechtstreeks, maar door vervangende schadevergoeding (art. 1142 BW)

### d. *Enac en retentierecht*

- Enkele uitzonderingen op verbod van eigenrichting
  - Niet-uitvoeringsexceptie
  - Retentierecht
- Beide opschortingsrechten, die toelaten om uitvoering van eigen verbintenis voorlopig te weigeren of op te schorten
- Zolang verbintenis waarvan men nakoming wenst niet is uitgevoerd
- Gebeurt zonder beroep op rechter → telkens op eigen risico

- Degene tegen wie opschortingsrecht werd ingeroepen kan verzoeken dat eigenmachtig optreden nadien door rechter wordt getoetst
  - Als vastgesteld wordt dat voorwaarden niet waren voldaan → eigenrichting onrechtmatig
  - Aansprakelijkheid van diegene die opschortingsrecht gebruikte komt in gedrang
- ENAC: 4 toepassingsvoorwaarden
  - Wederkerige rechtsverhouding
    - Veelal wederkerig contract
    - Niet-nagekomen verbintenis hoeft niet voort te vloeien uit zelfde contract als opgeschorte verbintenis, kan ook volgen uit daarmee verbonden contract
      - Bv.: aannemer heeft 2 aannemingsovereenkomsten met zelfde bouwheer voor afzonderlijke werven, hij kan weigeren verder te werken op ene werf als bouwheer niet betaalt voor andere werf
      - Zoals ontbinding wegens wanprestatie steunt enac op wederzijdse afhankelijkheid van prestaties
    - Enac gaat vaak vooraf aan ontbinding
  - Diegene die zich op de enac beroept (= excipiens) is zelf SA van verbintenis, maar heeft niet plicht om als eerste te presteren
  - Excipiens is SE van zekere (dus niet betwiste) en opeisbare schuldvordering
    - Geniet zijn SA van een termijn, kan excipiens zich (nog) niet op enac beroepen
  - Excipiens moet zowel subjectief als objectief te goeder trouw handelen:
    - Subjectief: excipiens mag niet zelf aan oorsprong liggen van niet-nakoming verbintenis door SA
    - Objectief: wanprestatie van SA moet voldoende ernstig zijn om opschorting van eigen verbintenis te rechtvaardigen
      - Opschorting moet proportioneel zijn
- Retentierecht recentelijk wettelijk geregeld: art. 73 e.v. titel XVII, boek III BW

## B. Ontbinding

### a. Begrip en vereisten

- Ontbinding in principe inbegrepen in wederkerige rechtshandelingen → rechtshandelingen met prestaties over en weer
- Alternatief voor gedwongen uitvoering
- SE heeft keuze recht: art. 1184 BW (behoudens rechtsmisbruik)
  - SE moet wel initiatief nemen
  - Ontbinding ≠ van rechtswege
- Voorafgaande ingebrekestelling vereist
- Voor ontbinding is vereist:
  - Wederkerige rechtshandeling
  - Voldoende ernstige wanprestatie
  - Rechterlijke tussenkomst
- Beëindiging rechtshandeling in onderling akkoord = minnelijke ontbinding
- Vereiste rechterlijke tussenkomst ≠ dwingend recht
  - Partijen kunnen via uitdrukkelijk ontbindend beding een partij recht verlenen om overeenkomst te ontbinden
  - Rechter kan die beslissing naderhand op rechtmatigheid beoordelen

### b. Gevolgen ontbinding

- Doet rechtshandeling met terugwerkende kracht teniet
  - Oorspronkelijke toestand hersteld → kan resulteren in restitutieverplichtingen



- Kan latere rechtshandeling in het gedrang brengen (nemo plus-regel)
- Verzachtingen en correcties op deze gevolgen:
  - Ontbinding werkt enkel voor de toekomst (ex nunc) als teruggave niet mogelijk is (duurcontracten)
  - Art. 2279 BW beperkt gevolgen t.a.v. derden
    - Deze bepaling vormt uitzondering op nemo plus-regel omdat het gaat om oorspronkelijke wijze van eigendomsverkrijging
    - Wegvallen van voorgaande titel en beschikkingsbevoegdheid overdragen vormen geen probleem
  - Soms voorziet wet in uitzondering of nuancering (chtscheiding: art. 227 BW)
- Naast ontbinding kan er bijkomende schadevergoeding worden gevorderd
  - Voor schade die niet werd hersteld door ontbinding

### AFDELING 3. NIET-TEGENWERPBAARHEID

---

- Soms wordt op principiële tegenwerpbaarheid aan derden van rechtshandeling een uitzondering gemaakt
  - Rechtshandeling en haar gevolgen kunnen niet aan (sommige) derden worden tegengeworpen
  - Sanctie daartoe blijft beperkt
  - Geldigheid rechtshandeling blijft onaangeroerd
- Algemeen wordt tegenwerpbaarheid verhinderd door bedrog en onder omstandigheden het rechtmatige vertrouwen van een derde
- Voornaamste toepassingen:
  - Vordering tot geveinsdverklaring bij veinzing / simulatie
  - Pauliaanse vordering
    - Beschermt SE's tegen bedrieglijke benadeling door hun SA
    - Vormt uitzondering op dynamische karakter van vermogen van persoon
    - Voorwaarden actio pauliana:
      - SA heeft zich verarmd
      - SE is benadeeld door verarming: vermogen SA wordt ontoereikend
      - 'Bedrog' van SA (ruim): SA wist of behoorde te weten dat hij zich door betwiste handeling insolvabel maakte of zijn insolvabiliteit vergrootte en daardoor aan zijn SE nadeel berokkende
      - Bij rechtshandelingen onder bezwarende titel: medeplichtigheid van derde vereist
        - Niet vereist bij rechtshandelingen om niet
    - Gevolgen actio pauliana:
      - SE kan in eigen naam tegen rechtshandeling opkomen door voor de rechter niet-tegenwerpbaarheid van de rechtshandeling te vorderen
      - Niet-tegenwerpbaarheid geldt niet van rechtswege: moet met actio pauliana worden gevorderd en door rechter worden uitgesproken (want is een sanctie)
      - Vordering moet (ten minste) worden ingesteld tegen persoon die heeft deelgenomen aan aangevochten rechtshandeling
      - Niet-tegenwerpbaarheid is relatief: geldt enkel voor diegenen / derden die succesvol actio pauliana instelden
        - Tussen partijen blijft rechtshandeling geldig bestaan
        - Rechtshandeling blijft tegenwerpbaar aan derden die geen (succesvolle) pauliaanse vordering hebben ingesteld

## DEEL V: TENIETGAAN EN OVERGANG VAN SUBJECTIEVE RECHTEN

### HOOFDSTUK 1: OVERGANG VAN SUBJECTIEVE RECHTEN

- Twee wijzen van overgang:
  - Algemene wijze van overgang:
    - Gehele vermogen of abstract deel ervan
    - Activa EN passiva
    - Enkel bij overlijden (natuurlijke persoon) of bij fusie en overgang (rechtspersoon)
  - Bijzondere wijze van overgang
    - Individueel goed gaat over
    - Enkel actief gaat over, niet passief